ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ GIUSEPPE TESAURO της 19ης Απριλίου 1994 *

Κύριε Πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

1. Στην παρούσα διαδικασία τίθεται, για μια ακόμη φορά, το ζήτημα του συμβιβαστού προς το κοινοτικό δίκαιο — και ειδικότερα προς το άρθρο 30 της Συνθήκης και την οδηγία 88/301/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 16ης Μαΐου 1988, σχετικά με τον ανταγωνισμό στις αγορές τηλεπικοινωνιακών τερματικών [1] — της γαλλικής κανονιστικής ρυθμίσεως ως προς την έγκριση των τερματικών συσκευών.

Το επίδικο εθνικό σύστημα, που το Δικαστήριο είχε ήδη την ευκαιρία να εξετάσει εν μέρει με τις αποφάσεις Decoster [2] και Taillandier, [3] καθορίζεται με το διάταγμα 85-712 της 11ης Ιουλίου 1985, καθώς και με τον νόμο 89-1008, της 31ης Δεκεμβρίου 1989. Υπενθυμίζω τα ουσιώδη στοιχεία του συστήματος αυτού.

Το διάταγμα 85-712 ορίζει, με τα άρθρα 1 και 2, ότι οι τερματικές συσκευές που κατασκευάζονται για την εσωτερική αγορά, κατέχονται επί σκοπώ πωλήσεως ή ακόμη διατίθενται ή διανέμονται προς πώληση πρέπει να ανταποκρίνονται σε ορισμένες προδιαγραφές τεχνικού χαρακτήρα ή κατοχυρώνουσες την ασφάλεια, των οποίων η λεπτομερής απαρίθμηση περιλαμβάνεται στα άρθρα 3 και 4 του ίδιου αυτού διατάγματος [4]. Το άρθρο 6 επιβάλλει στους κατασκευαστές, εισαγωγείς και διανομείς των συσκευών αυτών την υποχρέωση να δικαιολογούν ότι οι συσκευές πληρούν τις προδιαγραφές των άρθρων 3 και 4. Αυτό μπορεί να πιστοποιείται είτε με την έγκριση που χορηγείται κατ' εφαρμογή του Κώδικα περί Ταχυδρομείων και Τηλεπικοινωνιών, είτε με άλλα δικαιολογητικά έγγραφα αναγνωριζόμενα ως ισότιμα. Τέλος, το άρθρο 7 προβλέπει τις ποινές που επιβάλλονται σ' αυτόν ο οποίος παραβαίνει την υποχρέωση να αποδεικνύει ότι οι τερματικές συσκευές ανταποκρίνονται προς τις προδιαγραφές.

Ο νόμος 89-1008 προβλέπει στο άρθρο 8 την απαγόρευση, της οποίας η παράβαση

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ιταλική.

1 — ΕΕ L 131, σ. 73.

2 — Απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 1993, C-69/91, Decoster, Συλλογή 1993, σ. I-5335.

3 — Απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 1993, C-92/91, Taillandier, Συλλογή 1993, σ. I-5383.

4 — Το άρθρο 3 ορίζει, συναφώς, ότι οι τερματικές συσκευές πρέπει:
α) να έχουν χαρακτηριστικά συμβατά προς εκείνα του δικτύου·
β) να μη διαταράσσουν τη λειτουργία του δικτύου·
γ) να διασφαλίζουν υπό κανονικές συνθήκες την ανταλλαγή σημάτων οποιασδήποτε φύσεως με το δίκτυο·
δ) να εκπέμπουν ή να αποδίδουν πιστά τις επικοινωνίες·
ε) να μην αποτελούν πηγή εξωτερικών ηλεκτρομαγνητικών επιδράσεων που δεν είναι κανονικές και να μη διαταράσσονται από τέτοιες επιδράσεις·
στ) να έχουν χαρακτηριστικά ικανά να εξασφαλίζουν τη συνδυασμένη χρήση συσκευών της ίδιας φύσεως, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται εκείνα που επιτρέπουν να εξασφαλίζεται το αδιάλειπτο της υπηρεσίας·
ζ) να είναι εφοδιασμένες με κατάλληλο σύστημα συνδέσεως με το δίκτυο.
Το άρθρο 4 ορίζει, εξάλλου, ότι οι συσκευές πρέπει:
α) να διασφαλίζουν την προστασία των προσώπων, των οικιακών ζώων και των αγαθών έναντι των κινδύνων που προκαλούνται από την ηλεκτρική υπερφόρτιση που μπορεί να προκύψει τυχαίως στο δίκτυο·
β) να μη διαβιβάζουν στο σύστημα τις τυχαίες ηλεκτρικές υπερφορτίσεις·
γ) να εξασφαλίζουν προστασία έναντι των ακουστικών κρούσεων.

τιμωρείται με πρόστιμο, διαφημίσεως των τερματικών συσκευών που μπορούν να συνδεθούν με το κρατικό δίκτυο τηλεπικοινωνιών και οι οποίες δεν είναι εφοδιασμένες με τα αναγκαία δικαιολογητικά έγγραφα.

2. Εξετάζω τώρα τα περιστατικά. Οι Rouffeteau και Badia, κατηγορούμενοι της κύριας δίκης, είναι έμποροι που ασκούν δραστηριότητα στην περιοχή της Reims. Σε αμφότερους προσάπτεται ότι, κατά παράβαση των διατάξεων του διατάγματος 85-712, διέθεσαν προς πώληση τερματικά τα οποία δεν συνοδεύονταν από τη σχετική έγκριση ή άλλο έγγραφο που να δικαιολογεί ότι οι συσκευές ήταν σύμφωνες προς τις προδιαγραφές. Προσάπτεται επίσης στον Rouffeteau ότι διαφήμιζε τέτοιες συσκευές, κατά παράβαση των διατάξεων του άρθρου 8 του νόμου 89-1008.

Ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, οι κατηγορούμενοι προέβαλαν προς υπεράσπισή τους, κυρίως, ότι οι προαναφερόμενες εθνικές διατάξεις ήταν αντίθετες προς το κοινοτικό δίκαιο. Κατ' αυτούς, η υποχρέωση εγκρίσεως των συσκευών, που προβλέπει η γαλλική κανονιστική ρύθμιση, δεν δικαιολογείται στην περίπτωση κατά την οποία οι συσκευές που διατίθενται στο εμπόριο (ή είναι αντικείμενο διαφημίσεως) δεν προορίζονται να συνδεθούν με το δημόσιο δίκτυο τηλεπικοινωνιών εφόσον, ειδικότερα, προορίζονται να *επανεξαχθούν* εκτός του εθνικού εδάφους.

Ενόψει της αντιρρήσεως αυτής, το δικαστήριο ανέστειλε τη διαδικασία και υπέβαλε προδικαστικό ερώτημα με το οποίο ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν το άρθρο 30 της Συνθήκης και η οδηγία 88/301 έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική νομοθεσία η οποία απαγορεύει την εισαγωγή, την κατοχή επί σκοπώ πωλήσεως και τη διάθεση προς πώληση μη εγκεκριμένων τερματικών συσκευών, χωρίς να περιλαμβάνει καμιά επιφύλαξη για την περίπτωση κατά την οποία ο εισαγωγέας, ο κάτοχος ή ο πωλητής αναφέρουν σαφώς ότι οι συσκευές αυτές προορίζονται αποκλειστικά προς επανεξαγωγή και όχι προς σύνδεση με το δημόσιο δίκτυο.

Το αντικείμενο του προδικαστικού ερωτήματος

3. Το ερώτημα που υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο επιβάλλει μια σύντομη διευκρίνιση. Πρώτον, παρατηρείται ότι η διατύπωσή του μπορεί να οδηγήσει στη σκέψη ότι το εθνικό δικαστήριο ερωτά το Δικαστήριο μόνον ως προς τη νομιμότητα της απαγορεύσεως εμπορίας των μη εγκεκριμένων τερματικών (που προβλέπει το διάταγμα 85-712) και όχι επίσης ως προς την απαγόρευση της διαφημίσεως για τα ίδια αυτά τερματικά (που προβλέπει το άρθρο 8 του νόμου 89-1008). Πάντως, είναι προφανές ότι οι δύο αυτές επόψεις συνδέονται άρρηκτα. Πράγματι, η απαγόρευση της διαφημίσεως είναι παρεπόμενη της απαγορεύσεως εμπορίας, της οποίας την αποτελεσματικότητα αποβλέπει να ενισχύσει. Εξάλλου, όπως παρατήρησα, είναι απαραίτητο να εκτιμηθεί η νομιμότητα της απαγορεύσεως της διαφημίσεως για να κριθεί η κατάσταση ενός από τους δύο κατηγορουμένους — του Rouffeteau — στον οποίο ακριβώς προσάπτεται ότι παρέβη το άρθρο 8 του νόμου 89-1008. Ενόψει των προηγουμένων και προκειμένου να παρασχεθεί στο εθνικό δικαστήριο χρήσιμη απάντηση προς επίλυση της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί, θεωρώ αναγκαίο, επομένως, το Δικαστήριο να αποφανθεί ειδικώς όχι μόνον ως προς τη νομιμότητα της απαγορεύσεως εμπορίας μη εγκεκριμένων τερματικών (που προορίζονται προς

επανεξαγωγή), απαγόρευση προβλεπόμενη από το διάταγμα 85-712, αλλά και ως προς την απαγόρευση της διαφημίσεως για τα ίδια αυτά τερματικά, που προβλέπει ο νόμος 89-1008.

4. Δεύτερον, πρέπει να διευκρινιστεί ότι, όπως προκύπτει από τη Διάταξη περί παραπομπής, οι κατηγορούμενοι της κύριας δίκης, αναφέροντας ένα έγγραφο (που δεν διευκρινίζεται σαφώς) της Επιτροπής, αμφισβήτησαν το ότι ήταν νόμιμο να ζητείται η έγκριση για τερματικά τα οποία, γενικά, δεν προορίζονταν να συνδεθούν με το δημόσιο δίκτυο, πράγμα που περιλαμβάνει τόσο τα τερματικά που προορίζονται προς επανεξαγωγή, όσο και αυτά που προορίζονται να συνδεθούν με ιδιωτικά δίκτυα. Πάντως, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας δεν υποστηρίχθηκε ποτέ ότι τα επίδικα τερματικά είχαν χρησιμοποιηθεί ή μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν σε ιδιωτικά δίκτυα. Ειδικότερα, το δικαστήριο a quo περιορίζει ρητά το ερώτημά του μόνο στα επανεξαγόμενα τερματικά, χωρίς να αναφέρεται στα διάφορα προβλήματα που τίθενται με τα τερματικά που προορίζονται να λειτουργήσουν σε ιδιωτικά δίκτυα [5]. Εξάλλου, τόσο η Επιτροπή, όσο και η Γαλλική Κυβέρνηση περιορίστηκαν στην εξέταση του ζητήματος αν ήταν νόμιμη ή όχι η επέκταση της υποχρεώσεως εγκρίσεως στα τερματικά που προορίζονται προς επανεξαγωγή. Κατά συνέπεια, θεωρώ ότι, εν προκειμένω, είναι σκόπιμο να κριθεί αυτή μόνον η πτυχή του ζητήματος και να παραμείνει εκκρεμές — με εξαίρεση ορισμένες διευκρινίσεις που ακολουθούν — το ζήτημα της νομιμότητας της υποχρεώσεως εγκρίσεως για τα τερματικά που προορίζονται να συνδεθούν με τα ιδιωτικά δίκτυα.

5. Τέλος, και για να είμαι πλήρης, επιβάλλεται να παρατηρήσω ότι, στο πλαίσιο της κύριας δίκης, οι κατηγορούμενοι διατύπωσαν ακόμη μια αιτίαση κατά της επίδικης εθνικής κανονιστικής ρυθμίσεως. Κατά τη γνώμη τους, οι γαλλικές αρχές δεν καθόρισαν τα τεχνικά χαρακτηριστικά και τις διαδικασίες εγκρίσεως των τερματικών συσκευών εντός των προθεσμιών της οδηγίας 88/301. Πάντως, το εθνικό δικαστήριο κατέληξε στην έλλειψη ερείσματος της αιτιάσεως αυτής [6], παρατηρώντας ότι τα χαρακτηριστικά αυτά και οι διαδικασίες είχαν περιγραφεί ήδη σε *avis (γνωστοποίηση)*, σχετική με την εφαρμογή του διατάγματος 85-712, δημοσιευθείσα στη *Journal officiel de la Répoublique française [Επίσημη Εφημερίδα]* της 1ης Νοεμβρίου 1985 (*γνωστοποίηση* συμπληρωθείσα αργότερα τον Οκτώβριο του 1991) [7].

6. Λαμβάνοντας υπόψη τις διευκρινίσεις αυτές, θεωρώ ότι το προδικαστικό ερώτημα πρέπει να καθοριστεί ως εξής: οι διατάξεις της οδηγίας 88/301 και του άρθρου 30 της Συνθήκης αντιτίθενται σε εθνική νομοθεσία,

5 — Βλ. σημείο II της Διατάξεως περί παραπομπής που, ακριβώς, έχει τίτλο: Sur l'incompatibilité par rapport au droit communautaire de l'exigence d'un agrément pour des terminaux destinés à la réexportation (επί του ασυμβιβάστου της απαιτουμένης εγκρίσεως για τα τερματικά που προορίζονται προς επανεξαγωγή ενόψει του κοινοτικού δικαίου).

6 — Βλ. σημείο I της Διατάξεως περί παραπομπής.

7 — Πρέπει επίσης να υπογραμμιστεί ότι, κατά το δικαστήριο a quo, με τον νόμο 90-568 της 2ας Ιουλίου 1990 — νόμος με τον οποίο προσδόθηκε στον εκμεταλλευόμενο το δίκτυο δημόσιο οργανισμό France Télécom αυτοτελής νομική προσωπικότητα — η Γαλλία καθιέρωσε, σύμφωνα με τις επιταγές του άρθρου 6 της οδηγίας 88/301, σαφή διαχωρισμό μεταξύ, αφενός, των καθηκόντων επεξεργασίας των προδιαγραφών και ελέγχου, που υπάγονται στο Υπουργείο Ταχυδρομείων και Τηλεπικοινωνιών, και, αφετέρου, της εμπορικής δραστηριότητας, η οποία ασκείται από τη France Télécom. Ως εκ τούτου, προκύπτει ότι, κατά τον χρόνο των εν προκειμένω περιστατικών (Σεπτέμβριος 1991) και αντίθετα από ό, τι έκρινε το Δικαστήριο με τις προπαρατεθείσες αποφάσεις Decoster και Taillandier, οι τεχνικές προδιαγραφές και οι διαδικασίες εγκρίσεως που εφαρμόζονται στη Γαλλία φαίνονται σύμφωνες προς τις διατάξεις της οδηγίας 88/301.

παρόμοια με την περιλαμβανόμενη στο γαλλικό διάταγμα 85-712, καθώς και στον γαλλικό νόμο 89-1008, η οποία απαγορεύει τόσο την εμπορία μη εγκεκριμένων τερματικών συσκευών, όσο και τη διαφήμιση των συσκευών αυτών, χωρίς να προβλέπει παρέκκλιση από τις απαγορεύσεις αυτές στην περίπτωση κατά την οποία ο έμπορος προειδοποίησε σαφώς τον αγοραστή ότι οι συσκευές αυτές προορίζονται προς επανεξαγωγή και γι' αυτόν τον λόγο, επομένως, δεν είναι χρησιμοποιήσιμες ενόψει της συνδέσεώς τους στο εθνικό δίκτυο τηλεπικοινωνιών; Στις παρατηρήσεις που ακολουθούν, το ερώτημα θα εξεταστεί, καταρχάς, με βάση την οδηγία 88/301 και, εν συνεχεία, με βάση το άρθρο 30 της Συνθήκης.

Επί της οδηγίας 88/301

7. Συναφώς, νομίζω ότι μπορεί να γίνει η παρατήρηση ότι η οδηγία 88/301 δεν περιλαμβάνει κανόνες οι οποίοι να ασκούν ειδικώς επιρροή για την επίλυση του νομικού ζητήματος που έθεσε το δικαστήριο a quo. . Η οδηγία, εκδοθείσα από την Επιτροπή βάσει του άρθρου 90, παράγραφος 3, της Συνθήκης, έχει ως σκοπό τη βελτίωση των όρων πραγματικού ανταγωνισμού στην αγορά των τηλεπικοινωνιακών τερματικών. Προς τούτο, η οδηγία προβλέπει ουσιαστικά: την κατάργηση των ειδικών ή αποκλειστικών δικαιωμάτων που χορήγησαν τα κράτη μέλη στους οργανισμούς τηλεπικοινωνιών (άρθρο 2)· το δικαίωμα των επιχειρηματιών — υπό την προϋπόθεση ότι τηρούνται ορισμένες ουσιώδεις απαιτήσεις — να εισάγουν, να διαθέτουν στο εμπόριο, να συνδέουν και να θέτουν σε λειτουργία τις τερματικές συσκευές (άρθρο 3)· τη δυνατότητα προσβάσεως των χρηστών στις απολήξεις του δημοσίου δικτύου (άρθρο 4)· την κοινοποίηση στην Επιτροπή, καθώς και τη δημοσίευση, των τεχνικών προδιαγραφών και των διαδικασιών εγκρίσεως (άρθρο 5)· τον διαχωρισμό, στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, της εμπορικής δραστηριότητας, αφενός, και των καθηκόντων επεξεργασίας των τεχνικών προδιαγραφών και ελέγχου, αφετέρου (άρθρο 6)· τη δυνατότητα καταγγελίας, με προειδοποίηση ενός έτους, των συμβάσεων μισθώσεως ή συντηρήσεως των τερματικών συσκευών (άρθρο 7)· την κοινοποίηση στην Επιτροπή των σχεδίων τεχνικών προδιαγραφών και των κανόνων εγκρίσεως (άρθρο 8)· την υποβολή ετησίων εκθέσεων σχετικών με την τήρηση των διατάξεων των άρθρων 2, 3, 4, 6 και 7 (άρθρο 9).

Από την κανονιστική αυτή ρύθμιση προκύπτει ότι, μολονότι είναι αληθές ότι η οδηγία αναγνωρίζει στους επιχειρηματίες το δικαίωμα εισαγωγής και εμπορίας των τερματικών συσκευών (άρθρο 9), είναι εξίσου αληθές ότι δεν θίγει την ευχέρεια των κρατών μελών να υποβάλλουν τα τερματικά σε έλεγχο πιστότητας, με σκοπό να εξακριβώνουν αν αυτά πληρούν ορισμένες ουσιώδεις απαιτήσεις, ειδικότερα ως προς την ασφάλεια των χρηστών και του προσωπικού, καθώς και ως προς την ασφάλεια και την καλή λειτουργία του δημοσίου δικτύου τηλεπικοινωνιών (απαιτήσεις αναγνωρισθείσες από το άρθρο 2, περίπτωση 17, της οδηγίας 86/361/ΕΟΚ του Συμβουλίου, στο οποίο παραπέμπει ρητά το άρθρο 3 της οδηγίας 88/301 [8]). Από την οδηγία συνάγεται επίσης (ειδικότερα από τα άρθρα 5 και 8) ότι αυτός ο έλεγχος πιστότητας πρέπει να γίνεται σύμφωνα με διαδικασίες εγκρίσεως που καθορίζουν τα κράτη μέλη και — εν

8 — Η οδηγία 86/361 (ΕΕ L 217, σ. 21) αντικαταστάθηκε εν συνεχεία με την οδηγία 91/263/ΕΟΚ (ΕΕ L 128, σ. 1) — στην οποία θα αναφερθώ κατωτέρω — η οποία διευκρίνισε περαιτέρω (άρθρο 4) τις ουσιώδεις απαιτήσεις που πρέπει να πληρούν τα τερματικά.

αναμονή της εναρμονίσεώς τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο [9] — βάσει των εθνικών τεχνικών προδιαγραφών [10].

8. Επομένως, η οδηγία βασίζεται στην *αρχή* ότι, για να διασφαλιστεί η τήρηση ορισμένων απαιτήσεων γενικού συμφέροντος, οι οποίες συμβιβάζονται πλήρως προς την κοινοτική έννομη τάξη, τα κράτη μέλη διαθέτουν την ευχέρεια να εγκρίνουν τις τερματικές συσκευές. Όσον αφορά ειδικότερα την έγκριση, η οδηγία περιορίζεται απλώς στη διατύπωση δύο προϋποθέσεων: i) οι τεχνικές προδιαγραφές και οι διαδικασίες εγκρίσεως πρέπει να γνωστοποιούνται προσηκόντως στην Επιτροπή και τους τρίτους (βλ. άρθρα 5 και 8)· ii) η συστηματοποίηση των προδιαγραφών, ο έλεγχος εφαρμογής τους, καθώς και η έγκριση πρέπει να πραγματοποιούνται από φορέα ανεξάρτητο από τις δημόσιες ή ιδιωτικές επιχειρήσεις οι οποίες προσφέρουν αγαθά ή/και υπηρεσίες στον τομέα των τηλεπικοινωνιών (βλ. άρθρο 6).

9. Αντιθέτως, η οδηγία δεν περιλαμβάνει καμιά διάταξη ως προς το *περιεχόμενο* της υποχρεώσεως εγκρίσεως που επιβάλλουν τα κράτη μέλη προκειμένου να διασφαλίζεται η πιστότητα των συσκευών προς τις προαναφερθείσες ουσιώδεις απαιτήσεις. Επομένως, δεν επιτρέπει να κριθεί αν το κράτος μέλος μπορεί να επιβάλει την έγκριση *ακόμη και για τις συσκευές που προορίζονται προς επανεξαγωγή*. Εξάλλου, όπως είναι προφανές, η οδηγία δεν περιλαμβάνει καμιά διάταξη ως προς τη διαφήμιση των τερματικών, ανεξαρτήτως του αν είναι εγκεκριμένα ή όχι. Κατά συνέπεια, θεωρώ ότι στο ερώτημα που υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο δεν μπορεί να δοθεί απάντηση με βάση τις διατάξεις της οδηγίας, αλλά πρέπει μάλλον να εξεταστεί εν αναφορά προς τις αρχές οι οποίες συνάγονται από το πρωτογενές δίκαιο και, ειδικότερα, από το άρθρο 30 της Συνθήκης.

Επί του άρθρου 30 της Συνθήκης

10. Συνοπτικά, η ανάλυση που ακολουθεί διαρθρώνεται ως εξής:

α) η επίδικη εθνική κανονιστική ρύθμιση δεν παρεμποδίζει τις ενδοκοινοτικές εισαγωγές·

β) αν υποτεθεί ότι μπορεί να συναχθεί η ύπαρξη ενός τέτοιου εμποδίου, εν πάση περιπτώσει, αυτό φαίνεται ανάλογο προς την ανάγκη να διασφαλίζεται η τήρηση των επιτακτικών απαιτήσεων οι οποίες συμβιβάζονται πλήρως προς την κοινοτική έννομη τάξη·

γ) επικουρικώς, στην περίπτωση κατά την οποία θεωρηθεί ότι η επίδικη κανονιστική ρύθμιση συνιστά μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος απαγορευόμενο

9 — Βλ. οδηγία 91/263.

10 — Το άρθρο 3, δεύτερο εδάφιο, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 88/301 διευκρινίζει επίσης ότι «ελλείψει προδιαγραφών (τα κράτη μέλη μπορούν) να αρνηθούν τη σύνδεση και τη θέση σε λειτουργία τερματικών συσκευών που δεν πληρούν, σύμφωνα με λεπτομερώς αιτιολογημένη γνωμοδότηση του οργάνου που προβλέπεται στο άρθρο 6, τις θεμελιώδεις απαιτήσεις που αναφέρονται στο άρθρο 2, περίπτωση 17, της οδηγίας 86/361/ΕΟΚ».

από το άρθρο 30 της Συνθήκης, θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι το άρθρο 30 εφαρμόζεται μόνο έναντι των εισαγωγών αγαθών καταγωγής άλλων κρατών μελών και όχι τρίτων χωρών.

α) *Η επίδικη εθνική κανονιστική ρύθμιση δεν παρεμποδίζει τις ενδοκοινοτικές εισαγωγές*

11. Συναφώς, επιβάλλεται να παρατηρηθεί ότι, εν προκειμένω, φαίνεται πολύ αμφίβολο αν η εφαρμογή των εν λόγω εθνικών διατάξεων μπορεί να οδηγήσει σε παρακώλυση των εισαγωγών η οποία, καθ' αυτό, απαγορεύεται από το άρθρο 30. Για να συναχθεί το συμπέρασμα ότι υπάρχει μια τέτοια παρακώλυση, ή μπορεί να υπάρξει, θα πρέπει πράγματι να ληφθεί ως αφετηρία η υπόθεση η οποία, ειλικρινά, μου φαίνεται πολύ περισσότερο θεωρητική παρά πραγματική. Η υπόθεση αυτή είναι η εξής: i) γενικά (και το σημείο αυτό είναι το μόνο που μπορεί να θεωρηθεί ως δεδομένο), αν επιβληθεί η υποχρέωση εγκρίσεως σ' αυτόν που προτίθεται να πωλεί τερματικά, ή ακόμη απλώς να τα διαφημίζει, το μέτρο καθιστά την εμπορία τους δυσκολότερη ή ακριβότερη· ii) κατά συνέπεια, αν επιβληθεί η υποχρέωση αυτή για τα *επανεξαγόμενα* τερματικά, αυτό παρεμποδίζει την πώλησή τους· iii) η παρεμπόδιση πωλήσεως των τερματικών που προορίζονται ειδικά και αποκλειστικά προς επανεξαγωγή μπορεί, με τη σειρά της, να μειώσει την εισαγωγή τερματικών που χαρακτηρίζονται από αυτόν τον ειδικό και αποκλειστικό προορισμό. Αντιθέτως, αν η υποχρέωση εγκρίσεως δεν ίσχυε για τα επανεξαγόμενα τερματικά, θα μπορούσε να υποτεθεί ότι η εισαγωγή τερματικών *με σκοπό την επανεξαγωγή τους* θα ευνοείται.

12. Πάντως, η περίπλοκη αυτή υπόθεση προϋποθέτει ότι υπάρχει κάποιο συμφέρον προς εισαγωγή σε κράτος μέλος τερματικών τα οποία, ακριβώς επειδή δεν είναι εγκεκριμένα, δεν μπορούν εν πάση περιπτώσει να πωληθούν στην εσωτερική αγορά, αλλά μπορούν *αποκλειστικά* να επανεξαχθούν. Αλλά αυτή ακριβώς η υπόθεση φαίνεται ελάχιστα πιθανή. Πράγματι, ποιο συμφέρον έχει ο έμπορος που μετέχει στα κανονικά κυκλώματα διανομής να αποκτήσει προϊόντα τα οποία, εξ ορισμού, δεν μπορούν να μεταπωληθούν στην εσωτερική αγορά (δηλαδή στη συνήθη πελατεία του) [11].

13. Υπό το φως των προηγούμενων σκέψεων, θα μπορούσε να θεωρηθεί, με βάση τη νομολογία Krantz [12], ότι η εν προκειμένω περίπτωση είναι μια από τις περιπτώσεις στις οποίες η ύπαρξη παρακωλύσεως των ενδοκοινοτικών εισαγωγών είναι υπερβολικά υποθετική και έμμεση που να αποκλείει, ευθύς εξαρχής, τη δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 30 της Συνθήκης στην επίδικη κανονιστική ρύθμιση.

11 — Η κατάσταση μπορούσε να ήταν διαφορετική αν επρόκειτο:
i) για εμπόρους εγκατεστημένους σε συνοριακή ζώνη·
ii) για επιχειρήσεις ειδικευμένες σε τριγωνικές δραστηριότητες εισαγωγών-εξαγωγών.
Πάντως, παρατηρείται ότι, σχετικά με την πρώτη περίπτωση, η δυνατότητα για έναν έμπορο να πωλεί μη εγκεκριμένα τερματικά σε χρήστες που διαμένουν σε άλλο κράτος μέλος (ή σε περιηγητές) είναι πολύ μειωμένη λόγω της αβεβαιότητας στην οποία μπορεί να βρίσκεται ο αγοραστής (εκτός αν πρόκειται για ειδικό) ως προς τη δυνατότητα της συσκευής αυτής (της οποίας το κόστος δεν είναι μηδαμινό) να λειτουργεί σωστά στο δίκτυο της χώρας του. Ως προς τη δεύτερη περίπτωση, μπορεί να παρατηρηθεί ότι, αφενός, οι τριγωνικές δραστηριότητες αυτού του τύπου φαίνονται, καταρχήν, ελάχιστα ενδιαφέρουσες από εμπορική άποψη (για ποιον λόγο ο έμπορος που είναι εγκατεστημένος στο κράτος μέλος επανεξαγωγής θα πρέπει να προμηθεύεται από επιχείρηση εγκατεστημένη σε δεύτερο κράτος μέλος, η οποία επιχείρηση είχε εισαγάγει το προϊόν από τρίτο κράτος μέλος, παρά να προμηθεύεται τις συσκευές απευθείας;) και, αφετέρου, όπως επιβεβαιώνει η Γαλλική Κυβέρνηση, τέτοιες δραστηριότητες θα μπορούσαν, εν πάση περιπτώσει, να απαλλάσσονται από την υποχρέωση εγκρίσεως, δεδομένου ότι, στην περίπτωση αυτή, διασφαλίζεται όντως ότι οι συσκευές — οι οποίες δεν έχουν εισαχθεί πραγματικά στο εθνικό κύκλωμα διανομής — θα επανεξαχθούν και, επομένως, δεν θα συνδεθούν με το εθνικό δίκτυο.

12 — Απόφαση της 7ης Μαρτίου 1990, C-69/88, Συλλογή 1990, σ. I-583.

14. Το συμπέρασμα αυτό μπορεί να επιβεβαιωθεί από τη σκέψη ότι η γαλλική κανονιστική ρύθμιση — κατά το μέτρο που, στην πραγματικότητα, εφαρμόζεται στα (επαν)εξαγόμενα προϊόντα — προσφέρεται για μια καταλληλότερη εξέταση στο πλαίσιο του άρθρου 34 παρά σ' αυτό του άρθρου 30 της Συνθήκης. Συναφώς, υπογραμμίζεται ότι, με την απόφαση της 24ης Μαρτίου 1994, Επιτροπή κατά Βελγίου [13], η Επιτροπή είχε αμφισβητήσει τη νομιμότητα της βελγικής κανονιστικής ρυθμίσεως, η οποία δεν απάλλασσε από την έγκριση ορισμένες τερματικές συσκευές προοριζόμενες προς επανεξαγωγή, βασιζόμενη ακριβώς στο άρθρο 34 της Συνθήκης [14].

16. Υπενθυμίζω εν συντομία ποιες είναι οι θέσεις των διαδίκων. Η Επιτροπή και η Γαλλική Κυβέρνηση δέχονται ότι η υποχρέωση εγκρίσεως των τερματικών συσκευών συμβιβάζεται καταρχήν προς το άρθρο 30 της Συνθήκης, κατά το μέτρο που είναι απαραίτητη προκειμένου να εξασφαλίζεται η πιστότητα των συσκευών αυτών προς ορισμένες ουσιώδεις απαιτήσεις σχετικές ειδικότερα με την ασφάλεια των χρηστών και την εύρυθμη λειτουργία του δημοσίου δικτύου τηλεπικοινωνιών.

β) *Η παρακώλυση που φέρεται ως προκύπτουσα από την επίδικη κανονιστική ρύθμιση είναι, εν πάση περιπτώσει, «σύμμετρη» παρακώλυση*

15. Αν θεωρηθεί ότι η γαλλική κανονιστική ρύθμιση είναι ικανή να παρεμποδίσει τις συναλλαγές, κατά την έννοια του άρθρου 30 της Συνθήκης, θα πρέπει να εξακριβωθεί αν η παρακώλυση αυτή είναι ανάλογη προς την αναγκαιότητα να διασφαλίζεται η τήρηση των επιτακτικών απαιτήσεων που θεωρούνται ότι συμβιβάζονται προς τους σκοπούς της κοινοτικής έννομης τάξεως.

17. Η μόνη διαφορά απόψεων αφορά, όπως έχω αναφέρει, την *έκταση* της υποχρεώσεως αυτής. Κατά την Επιτροπή, η υποχρέωση εγκρίσεως δεν πρέπει να ισχύει για τις συσκευές που προορίζονται προς επανεξαγωγή και, επομένως, δεν μπορούν να προκαλέσουν ζημίες εντός του εθνικού εδάφους ή να διαταράξουν τη λειτουργία του εθνικού δικτύου τηλεπικοινωνιών. Συναφώς, η Επιτροπή θεωρεί ότι αρκεί να επιβάλλεται στον έμπορο η υποχρέωση να αναφέρει σαφώς τον προορισμό του προϊόντος και να θεσπίζεται κάθε άλλο χρήσιμο μέτρο προκειμένου να προειδοποιείται ο αγοραστής ότι η συσκευή δεν είναι εγκεκριμένη και, επομένως, δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί στο εθνικό έδαφος. Οι προφυλάξεις αυτές θα επέτρεπαν την εμπορία των μη εγκεκριμένων τερματικών που προορίζονται προς επανεξαγωγή, υπό την επιφύλαξη, άλλωστε, της ευθύνης του αγοραστή σε περίπτωση ενδεχόμενης μη προσήκουσας χρήσεως της συσκευής. Κατά την Επιτροπή, με την οδηγία 91/263 του Συμβουλίου υιοθετήθηκε ανάλογη προσέγγιση, πράγμα που επιβεβαιώνει το βάσιμο αυτής της ερμηνείας του άρθρου 30.

13 — Υπόθεση C-80/92 (Συλλογή 1994, σ. I-1019).

14 — Πρέπει εξάλλου να υπογραμμιστεί ότι, εκ πρώτης όψεως τουλάχιστον, η γαλλική κανονιστική ρύθμιση, όπως και η βελγική κανονιστική ρύθμιση την οποία αφορούσε η απόφαση Επιτροπή κατά Βελγίου, δεν φαίνεται αντίθετη προς το άρθρο 34, όπως αυτό ερμηνεύθηκε από το Δικαστήριο (βλ. επίσης απόφαση της 7ης Φεβρουαρίου 1984, 237/82, Jongeneel Kaas, Συλλογή 1984, σ. 483)· στην πράξη, περιορίζεται στο να επιβάλλει στα εξαγόμενα προϊόντα την ίδια μεταχείριση με την επιβαλλόμενη στα προϊόντα τα οποία διατίθενται στην εσωτερική αγορά.

18. Αντιθέτως, η Γαλλική Κυβέρνηση θεωρεί ότι η υποχρέωση εγκρίσεως δεν μπορεί να θεωρηθεί ως αδικαιολόγητη παρά μόνον αν είναι βέβαιο ότι τα τερματικά θα επανεξαχθούν πραγματικά. Ωστόσο, δεν υπάρχει καμιά γενική βεβαιότητα επί του σημείου αυτού. Πράγματι, όταν τα τερματικά διατίθενται στο εμπόριο (και διαφημίζονται) στο εθνικό έδαφος μέσω των κανονικών δικτύων διανομής και δεν υπάρχει καμιά ειδική εγγύηση ότι ο αγοραστής θα εξαγάγει πραγματικά τη συσκευή, πρέπει να θεωρείται ως περισσότερο από πιθανό ότι ο αγοραστής του τερματικού θα το χρησιμοποιήσει επιτόπου, δηλαδή θα το συνδέσει με το εθνικό δίκτυο. Επομένως, το να επιτραπεί η ελεύθερη εμπορία μη εγκεκριμένων τερματικών, έστω κι αν αυτά φέρουν την ένδειξη ότι προορίζονται αποκλειστικά προς επανεξαγωγή, θα ισοδυναμούσε με διακύβευση του συστήματος ελέγχου της πιστότητας, ελέγχου που πραγματοποιείται μέσω της εγκρίσεως των συσκευών, συγχρόνως δε θα διακυβευόταν η τήρηση των ουσιωδών απαιτήσεων ασφαλείας και εύρυθμης λειτουργίας του δικτύου που ο εν λόγω έλεγχος έχει ακριβώς ως σκοπό να εξασφαλίσει.

19. Όταν αναλύεται το πρόβλημα, επιβάλλεται πρωτίστως η υπόμνηση ότι το Δικαστήριο παρατήρησε ήδη, στον οικείο τομέα, ότι η υποχρέωση εγκρίσεως των τερματικών συσκευών, μολονότι μπορεί να παρεμποδίσει σε ορισμένο βαθμό τις κοινοτικές συναλλαγές ως προς τις συσκευές αυτές, ωστόσο, ο έλεγχος είναι απαραίτητος για να διασφαλίζεται η τήρηση θεμελιωδών απαιτήσεων δημοσίου συμφέροντος και, κατά συνέπεια, η υποχρέωση αυτή αποδεικνύεται, καταρχήν, ως συνάδουσα πλήρως προς το άρθρο 30 της Συνθήκης. Κατά το Δικαστήριο:

«Ελλείψει κοινοτικής ρυθμίσεως σχετικής με την εγκατάσταση των δημοσίων δικτύων τηλεπικοινωνιών και λαμβανομένης υπόψη της τεχνικής διαφοροποιήσεως των δικτύων στα κράτη μέλη, τα κράτη αυτά διατηρούν αφενός την εξουσία θεσπίσεως τεχνικών προδιαγραφών τις οποίες πρέπει να πληρούν οι τηλεφωνικές συσκευές για να μπορούν να συνδεθούν με το δίκτυο και αφετέρου την εξουσία ελέγχου της καταλληλότητας των συσκευών αυτών για σύνδεση με το δίκτυο, προκειμένου να ικανοποιούνται οι επιτακτικές προϋποθέσεις που αφορούν την προστασία των χρηστών ως καταναλωτών υπηρεσιών καθώς και την προστασία και την εύρυθμη λειτουργία του δημοσίου δικτύου.» [15]

Εξάλλου, με την ίδια απόφαση, το Δικαστήριο, βασιζόμενο στην αρχή της αναλογικότητας, διευκρίνισε ότι, δεδομένου ότι η ενδεχόμενη άρνηση εγκρίσεως εκ μέρους της εθνικής αρχής που είναι επιφορτισμένη με τον έλεγχο θα μπορούσε να καταλήξει, στην πράξη, να απαγορεύει την πρόσβαση στην αγορά κράτους μέλους τερματικών συσκευών που εισάγονται από άλλο κράτος μέλος και, επομένως, να εμποδίσει την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, η άρνηση αυτή πρέπει να μπορεί να προσβάλλεται από τους επιχειρηματίες με ένδικη προσφυγή [16].

20. Ως προς την εθνική νομοθεσία που αποτελεί αντικείμενο της παρούσας διαδικασίας, αυτό που πρέπει ουσιαστικά να εξεταστεί παρακάτω είναι αν το γεγονός ότι η υποχρέωση εγκρίσεως επιβάλλεται *επίσης* στα τερματικά που προορίζονται προς επα-

15 — Βλ. απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 1991, C-18/88, GB-Inno-BM (Συλλογή 1991, σ. I-5941).

16 — Βλ., υπό την ίδια έννοια, την πρόσφατη απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 1993, C-46/90 και C-93/91, Lagauche κ.λπ., (Συλλογή 1993, σ. I-5267).

νεξαγωγή (και είχαν εισαχθεί προηγουμένως από άλλο κράτος μέλος) δεν μεταβάλλεται σε παρακώλυση των συναλλαγών η οποία είναι δυσανάλογη και, επομένως, ασυμβίβαστη προς το άρθρο 30 της Συνθήκης.

Επί του σημείου αυτού, αναφέρω αμέσως ότι η απάντηση στο ερώτημα αυτό πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να είναι αρνητική, αυτό δε για τρεις ουσιαστικά λόγους. Πρώτον, θεωρώ ότι, ελλείψει μιας τέτοιας υποχρεώσεως, το σύστημα εγκρίσεως και οι απαιτήσεις των οποίων την τήρηση αποβλέπει να εξασφαλίσει θα μπορούσαν να περιγράφονται συστηματικά από τους επιχειρηματίες. Δεύτερον, νομίζω ότι είναι σκόπιμο να επαναλάβω, επίσης στο πλαίσιο εξετάσεως της αναλογικότητας της επίδικης κανονιστικής ρυθμίσεως, αυτό που ανέφερα ήδη πιο πάνω στο σημείο α', δηλαδή ότι η υποχρέωση εγκρίσεως των τερματικών που προορίζονται προς επανεξαγωγή θα μπορούσε να παρεμβάλει ελάχιστα, αν όχι ασήμαντα, εμπόδια στις ενδοκοινοτικές εισαγωγές. Τρίτον, τέλος, το βάσιμο του υποστηριζομένου εν προκειμένω συμπεράσματος μου φαίνεται ως εναρμονιζόμενο — αντίθετα από ό, τι υποστηρίζει η Επιτροπή — με το σύστημα εξακριβώσεως της πιστότητας των τερματικών που θεσπίζεται με την οδηγία 91/263.

— Επί του κινδύνου περιγραφής από τους επιχειρηματίες του συστήματος εγκρίσεως των τερματικών

21. Όσον αφορά το πρώτο σημείο, πρέπει πρωτίστως να υπογραμμιστεί ότι οι συσκευές για τις οποίες γίνεται λόγος, μολονότι φέρονται ως προοριζόμενες προς επανεξαγωγή, ωστόσο, παραμένουν πάντοτε συσκευές οι οποίες μπορούν απολύτως να συνδεθούν με το εθνικό δίκτυο τηλεπικοινωνιών. Όπως ορθώς παρατήρησε η Γαλλική Κυβέρνηση, οι συσκευές αυτές περιλαμβάνονται στο κανονικό εμπορικό δίκτυο διανομής — στο οποίο, άλλωστε, περιλαμβάνονται και οι κατηγορούμενοι της κύριας δίκης — και, κατά συνέπεια, προσφέρονται προς πώληση σε πελατεία η οποία έχει *κανονικά* ως σκοπό, όχι να εξαγάγει τις συσκευές εκτός της Γαλλίας, αλλά να τις χρησιμοποιήσει *στο γαλλικό έδαφος* συνδέοντάς τις με το εθνικό δίκτυο. Επομένως, αν επιτραπεί η πώληση μη εγκεκριμένων συσκευών με τον περιορισμό ότι στις συσκευές αυτές υπάρχει η ένδειξη ότι προορίζονται προς επανεξαγωγή, υπάρχει μεγάλος κίνδυνος οι αγοραστές — όπως, πιθανόν, θα τους υποβάλλει διακριτικά ο ίδιος ο πωλητής — να αγοράζουν μη εγκεκριμένο τερματικό του οποίου η τιμή αποδεικνύεται συχνά πολύ πιο ενδιαφέρουσα, και να τον συνδέουν εν συνεχεία στο εθνικό δίκτυο. Εξάλλου, τα εν προκειμένω περιστατικά είναι αρκετά εύγλωττα. Οι κατηγορούμενοι της κύριας δίκης είναι όντως έμποροι οι οποίοι ασκούν δραστηριότητα στην περιοχή της Reims, οι οποίοι προμηθεύτηκαν ασύρματα τηλέφωνα και τηλεαντιγραφείς που δεν συνοδεύονται από την εκ του νόμου έγκριση ή οποιοδήποτε άλλο έγγραφο που να πιστοποιεί την πιστότητά τους προς τις ισχύουσες στη Γαλλία τεχνικές προδιαγραφές και οι οποίοι εν συνεχεία πρόσφεραν τα προϊόντα αυτά σε αγοραστές που, πιθανότατα (και εκτός εξαιρέσεων εντελώς υποθετικών), είχαν ως σκοπό να χρησιμοποιήσουν τα τηλέφωνα και τους τηλεαντιγραφείς για τους οποίους γίνεται λόγος στις κατοικίες και τα γραφεία που βρίσκονται στην ίδια την περιοχή ή σε όμορες περιοχές και όχι, ασφαλώς, να επανεξαγάγουν τις συσκευές εκτός Γαλλίας.

22. Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, το να επιτραπεί στους επιχειρηματίες να εμπορεύονται μη εγκεκριμένα τερματικά στην εθνική αγορά, λαμβάνοντας μόνο την προφύλαξη προειδοποιήσεως του κοινού ότι τα τερματικά αυτά προορίζονται προς επανεξαγωγή,

θα εσήμαινε απλώς ότι επιτρέπεται, σε πολύ μεγάλη εν δυνάμει κλίμακα, η εμπορία μη εγκεκριμένων συσκευών που μπορούν να συνδεθούν με το εθνικό δίκτυο. Με άλλα λόγια, θα προσφερόταν στους επιχειρηματίες και στους πελάτες τους πρόσφορη ευκαιρία για να αποφεύγουν το υποχρεωτικό σύστημα εγκρίσεως των τερματικών.

23. Ένα τέτοιο σύστημα βρίσκεται σε αντίθεση προς τη θέση που υιοθέτησε, μέχρι τώρα, τόσο το Δικαστήριο, όσο και ο ίδιος ο κοινοτικός νομοθέτης. Πράγματι, από την παρατεθείσα ανωτέρω νομολογία και τις οδηγίες 86/361 και 91/263 του Συμβουλίου, καθώς και από την οδηγία 88/301 της ίδιας της Επιτροπής, προκύπτει ότι η υποχρέωση εγκρίσεως των τερματικών συνιστά ουσιώδη εγγύηση, κατά το μέτρο που αποβλέπει στο να αποφεύγεται η διάθεση στο εμπόριο και η σύνδεση στο δίκτυο συσκευών οι οποίες δεν πληρούν τις προϋποθέσεις ασφαλείας ή τεχνικής αποτελεσματικότητας.

Εκ τούτου έπεται ότι δεν μπορεί να δοθεί στο άρθρο 30 της Συνθήκης μια τέτοια ερμηνεία που να επιτρέπει στους επιχειρηματίες και στους ιδιώτες, με απλή «υφαρπαγή», να εκφεύγουν ευχερώς από την υποχρέωση αυτή και να θέτουν σε κίνδυνο την πραγματική εφαρμογή της.

24. Εξάλλου, πρέπει επίσης να υπομνηστεί ότι, αφενός, μολονότι η λύση αυτή αποβλέπει στο να διασφαλίσει την πραγματική τήρηση της υποχρεώσεως εγκρίσεως, αφετέρου, δεν εκθέτει τους επιχειρηματίες και τους καταναλωτές σε καταχρηστικούς περιορισμούς εκ μέρους των εθνικών αρχών. Εκτός του ότι, από της εκδόσεως της οδηγίας 91/263, η έγκριση γίνεται βάσει εναρμονισμένων τεχνικών προδιαγραφών και όχι εθνικής καταγωγής, επιβάλλεται να παρατηρηθεί ότι, σύμφωνα με την παρατεθείσα ανωτέρω νομολογία, τόσο ο ορισμός των τεχνικών προδιαγραφών, βάσει των οποίων παρέχεται η έγκριση, όσο και η άρνηση εγκρίσεως πρέπει, εν πάση περιπτώσει, να μπορούν να αμφισβητούνται με ένδικη προσφυγή, εγγύηση η οποία επιτρέπει, τουλάχιστον, να επανορθώνεται η ενδεχομένως καταχρηστική άσκηση της εξουσίας εγκρίσεως των εθνικών αρχών.

— Επί της περιορισμένης επιπτώσεως που έχει επί των συναλλαγών η υποχρέωση εγκρίσεως των τερματικών τα οποία φέρονται ως προοριζόμενα προς επανεξαγωγή

25. Δεύτερον, πρέπει να επαναληφθεί ότι η επέκταση της υποχρεώσεως εγκρίσεως στα τερματικά που προορίζονται προς επανεξαγωγή δεν μπορεί να έχει παρά πολύ περιθωριακή επίπτωση (αν όχι εντελώς ασήμαντη) επί των ενδοκοινοτικών συναλλαγών. Για τους λόγους που έχουν αναφερθεί ήδη [βλ. σημείο α'], δεν φαίνεται ότι μπορεί κανείς να φανταστεί μια πλημμυρίδα εισαγωγών τερματικών τα οποία, εφόσον στερούνται εγκρίσεως, δεν μπορούν να πωληθούν στην εσωτερική αγορά, αλλά προορίζονται *αποκλειστικά* προς επανεξαγωγή. Αν συνέβαινε

όμως κάτι τέτοιο, δεν βλέπω ποιο θα ήταν το πλεονέκτημα να μη υπόκεινται επίσης στην υποχρέωση εγκρίσεως τα τερματικά που προορίζονται προς επανεξαγωγή: αφενός, οι εισαγωγικές ροές που πραγματοποιούνται αποκλειστικά ενόψει της επανεξαγωγής αποδεικνύονται τόσο περιθωριακές, από οικονομική άποψη, ώστε να γίνεται η σκέψη ότι, ακόμη και αν δεν υπήρχε η υποχρέωση εγκρίσεως, εν πάση περιπτώσει, δεν θα ήταν δυνατόν να προκύψει σημαντικό όφελος όσον αφορά την αύξηση των συναλλαγών και την ολοκλήρωση των αγορών· αφετέρου, όπως έχω αναφέρει ήδη, το να επιτραπεί η ελεύθερη πώληση, στα καταστήματα, μη εγκεκριμένων τερματικών, τα οποία φέρουν μόνο την ένδειξη «προορίζεται αποκλειστικά προς επανεξαγωγή» (ή οποιαδήποτε άλλη ισότιμη ένδειξη) δημιουργεί τον κίνδυνο να καταστήσει ουσιαστικά ατελέσφορο το ίδιο το σύστημα εγκρίσεως.

26. Επί του σημείου αυτού, θεωρώ χρήσιμο επίσης να διευκρινίσω ότι το κόστος και η διάρκεια της διαδικασίας συγκρίσεως είναι, γενικά, εύλογες και υποφερτές από μια επιχείρηση η οποία επιθυμεί να διαθέσει στην αγορά έναν νέο τύπο συσκευής (η έγκριση ζητείται μια μόνο φορά για κάθε τύπο συσκευής· επομένως, το κόστος κατανέμεται στο σύνολο των πωλήσεων που πραγματοποιούνται στην οικεία αγορά για κάθε τύπο εγκεκριμένης συσκευής· υπενθυμίζεται ότι το κόστος εγκρίσεως ανέρχεται κατά μέσον όρο σε 100 000 BFR).

— Επί της οδηγίας 91/263

27. Τέλος, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η προτεινόμενη εν προκειμένω λύση ανταποκρίνεται προς την οδηγία 91/263 του Συμβουλίου, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών των σχετικών με τον τερματικό εξοπλισμό τηλεπικοινωνιών, περιλαμβανομένης και της αμοιβαίας αναγνωρίσεως της πιστότητας (οδηγία η οποία, εξάλλου, τέθηκε σε ισχύ μετά τα εν προκειμένω εριστατικά).

28. Η οδηγία αυτή διακρίνει μεταξύ των τερματικών εξοπλισμών που προορίζονται να συνδεθούν με το δημόσιο δίκτυο (άρθρο 1, παράγραφος 2) και εκείνων που, μολονότι μπορούν να συνδεθούν με το δημόσιο δίκτυο, δεν προορίζονται ρητώς για μια τέτοια χρήση (άρθρο 1, παράγραφος 3, και άρθρο 2, παράγραφος 1). Οι πρώτοι υπόκεινται σε ένα εναρμονισμένο σύστημα εκτιμήσεως της πιστότητάς τους προς τις ουσιώδεις απαιτήσεις ασφαλείας και εύρυθμης λειτουργίας του δικτύου· η εκτίμηση αυτή, η οποία πραγματοποιείται, κυρίως, χάρη στην έγκριση του τύπου του οικείου εξοπλισμού, επιτρέπει την επίθεση στα προϊόντα του σήματος «CE» και του συμβόλου που δηλώνει ότι ο εξοπλισμός προσφέρεται να συνδεθεί με το δίκτυο (άρθρα 9 και 11 και παράρτημα VI). Η δεύτερη κατηγορία εξοπλισμού — αυτού που δεν προορίζεται ρητά να συνδεθεί με το δημόσιο δίκτυο — υπόκειται, αντιθέτως, σε σύστημα που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως «απλοποιημένο»: το σύστημα αυτό βασίζεται στη δήλωση του κατασκευαστή ή του προμηθευτή σχετικά με τον προορισμό της συσκευής (άρθρο 2, παράγραφος 1) και επιτρέπει την επίθεση ενός συμβόλου που δηλώνει ότι ο εξοπλισμός δεν προορίζεται να συνδεθεί με τα δημόσια δίκτυα των κρα-

τών μελών (άρθρο 11, παράγραφος 4, και παράρτημα VII). Οι συσκευές της μιας ή της άλλης από τις κατηγορίες αυτές, εφοδιασμένες με τα αναγκαία σύμβολα, μπορούν, καταρχήν, να τεθούν ελεύθερα στην κυκλοφορία, υπό την επιφύλαξη εφαρμογής των εθνικών μέτρων διασφαλίσεως (είναι αυτονόητο ότι οι συσκευές που θεωρούνται ως κατάλληλες να συνδεθούν με το δημόσιο δίκτυο μπορούν να διατεθούν σε πολύ ευρύτερες αγορές και, κατά συνέπεια, αν η συσκευή ανταποκρίνεται όντως στις εθνικές προδιαγραφές, οι επιχειρηματίες θα έχουν κάθε συμφέρον να προτιμήσουν το σύστημα κοινού δικαίου παρά το «απλοποιημένο» σύστημα).

29. Κατά την Επιτροπή, ο κατασκευαστής ή ο προμηθευτής μιας συσκευής, που έχει την πρόθεση να τη θέσει σε κυκλοφορία εντός της Κοινότητας, είναι πλήρως ελεύθερος να καθορίσει αν η συσκευή αυτή προορίζεται όχι να συνδεθεί με το δημόσιο δίκτυο και, επομένως, πρέπει να υποβληθεί σε έλεγχο που αποβλέπει στην εξακρίβωση της πιστότητάς της προς τις ουσιώδεις απαιτήσεις ή στο «απλοποιημένο» σύστημα, στο οποίο μόλις προηγουμένως αναφέρθηκα. Πάντοτε κατά την Επιτροπή, μεταξύ των συσκευών οι οποίες δεν προορίζονται ρητά να συνδεθούν με το δημόσιο δίκτυο πρέπει να περιλαμβάνονται εκείνες οι οποίες, λόγω της ρητής ενδείξεως που παρέχει ο κατασκευαστής ή ο προμηθευτής, προορίζονται προς επανεξαγωγή (εκτός της Κοινότητας)· στο πλαίσιο του συστήματος που προβλέπει η οδηγία, επομένως, είναι δυνατό να τεθούν σε κυκλοφορία εντός της Κοινότητας μη εγκεκριμένες συσκευές (ή των οποίων η πιστότητα προς τις ουσιώδεις απαιτήσεις δεν πιστοποιείται άλλως), απλώς με την ένδειξη ότι η συσκευή, κατά το μέτρο που προορίζεται προς επανεξαγωγή, δεν προσφέρεται να συνδεθεί με το δημόσιο δίκτυο. Αυτό αποδεικνύει — συμπεραίνει η Επιτροπή — ότι, ακόμη και πριν από την έκδοση της οδηγίας, ο εθνικός νομοθέτης είχε τη δυνατότητα να θεσπίσει σύστημα λιγότερο περιοριστικό και, επομένως, συνάδον προς την αρχή της αναλογικότητας.

Η Γαλλική Κυβέρνηση υποστήριξε αντιθέτως ότι, ακόμη και στο πλαίσιο της οδηγίας, οι συσκευές οι οποίες εμφανίζουν αντικειμενικά τα τεχνικά χαρακτηριστικά και τη λειτουργικότητα μιας κανονικής τερματικής συσκευής πρέπει, εν πάση περιπτώσει, να υπόκεινται σε έλεγχο. Ο επιχειρηματίας δεν μπορεί να επιλέξει το «απλοποιημένο» σύστημα που προβλέπει η οδηγία παρά μόνο αν η σχετική συσκευή εμφανίζει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τα οποία την καθιστούν ειδικώς κατάλληλη να συνδεθεί με ιδιωτικά δίκτυα και όχι με το δημόσιο δίκτυο. Διαφορετική λύση θα έθετε σε κίνδυνο την πρακτική αποτελεσματικότητα του συστήματος εγκρίσεως που η ίδια η οδηγία θεωρεί ως πρωταρχικό προς εκπλήρωση των επιβαλλομένων ουσιωδών απαιτήσεων. Ώς εκ τούτου, ακόμη και στο πλαίσιο της οδηγίας δεν θα πρέπει να αναγνωριστεί στους επιχειρηματίες η ευχέρεια να πωλούν τερματικές συσκευές οι οποίες φέρουν μόνο την ένδειξη ότι προορίζονται αποκλειστικά προς επανεξαγωγή εκτός της Κοινότητας.

30. Η προτεινόμενη από τη Γαλλική Κυβέρνηση ερμηνεία μου φαίνεται περισσότερο πειστική. Είναι πράγματι ακριβές ότι η οδηγία προβλέπει δύο συστήματα: το ένα βασίζεται στον έλεγχο πιστότητας, μέσω της εγκρίσεως (ή άλλως) των τερματικών συσκευών που προορίζονται για το δημόσιο δίκτυο· το άλλο, το «απλοποιημένο», για τις συσκευές οι οποίες δεν προορίζονται ρητά για το δημόσιο δίκτυο. Πάντως, είναι επίσης ακριβές ότι η εφαρμογή του ενός ή του

άλλου συστήματος δεν επαφίεται στην *εντελώς εκούσια* επιλογή του επιχειρηματία, αλλά βασίζεται σε θεωρήσεις *αντικειμενικού* χαρακτήρα. Πράγματι, από το άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας προκύπτει ότι ο κατασκευαστής ή ο προμηθευτής που θέλει να υπαχθεί στο «απλοποιημένο» σύστημα πρέπει να είναι σε θέση να *δικαιολογήσει τον προβλεπόμενο προορισμό* της συσκευής βάσει των «κρισίμων τεχνικών χαρακτηριστικών» της, των «λειτουργιών» της και του «τμήματος αγοράς» για το οποίο προορίζεται. Απ' αυτό πρέπει να συναχθεί ότι, αν η συσκευή είναι κανονική τερματική συσκευή, κατάλληλη να συνδεθεί με το δημόσιο δίκτυο, και δεν εμφανίζει καμιά αντικειμενική ιδιατερότητα που να την καθιστά κατάλληλη για άλλο προορισμό — δηλαδή για χρήση στο πλαίσιο ιδιωτικών δικτύων — τότε, η συσκευή αυτή *θα πρέπει να* υπόκειται στο κοινό σύστημα και όχι στο «απλοποιημένο» σύστημα· κατά συνέπεια, θα πρέπει να υποβληθεί σε έλεγχο πιστότητας και, ενδεχομένως, στην επιβαλλόμενη διαδικασία εγκρίσεως. Πρέπει επίσης να προσθέσω ότι, βάσει του άρθρου 1, παράγραφος 3, της οδηγίας, τα ασύρματα τηλέφωνα — ένας από τους δύο τύπους συσκευών που πωλούσαν οι Rouffeteau και Badia — τεκμαίρονται de jure ως προοριζόμενα να συνδεθούν με το δημόσιο δίκτυο και, επομένως, υπόκεινται πάντοτε στο αντίστοιχο σύστημα.

31. Δεν αξίζει καν τον κόπο να παρατηρηθεί ότι διαφορετική ερμηνεία της οδηγίας θα ήταν αντίθετη όχι μόνο προς το γράμμα αλλά και προς τον σκοπό της οδηγίας. Ένας από τους θεμελιώδεις στόχους της οδηγίας είναι να διασφαλίζει (μαζί με την ελεύθερη κυκλοφορία των τερματικών) την τήρηση των προαναφερομένων ουσιωδών απαιτήσεων. Το μέσο που έχει επιλεγεί προς επίτευξη του στόχου αυτού είναι εκείνο της υποχρεωτικής εγκρίσεως των συσκευών που προορίζονται να συνδεθούν με τα δημόσια δίκτυα. Αν ο επιχειρηματίας μπορούσε να θέσει σε κυκλοφορία εντός της Κοινότητας μη εγκεκριμένα τερματικά, δηλώνοντας απλώς ότι τα τερματικά αυτά προορίζονται προς επανεξαγωγή σε τρίτη χώρα, αυτό θα συνεπαγόταν ότι είναι δυνατό να διατίθενται προς πώληση στα ευρωπαϊκά καταστήματα συσκευές που *δεν είναι τίποτε άλλο εκτός από κανονικά τερματικά που μπορούν να συνδεθούν με το δημόσιο δίκτυο,* αποφεύγοντας τον έλεγχο της πιστότητάς τους προς τις ουσιώδεις απαιτήσεις οι οποίες καθορίστηκαν με την οδηγία. Γι' αυτόν επίσης τον λόγο θεωρώ, επομένως, ότι το «απλοποιημένο» σύστημα που προβλέπει η οδηγία πρέπει να επιφυλάσσεται στις συσκευές οι οποίες εμφανίζουν *αντικειμενικά τεχνικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά* που τις καθιστούν ειδικώς κατάλληλες να χρησιμοποιηθούν στο πλαίσιο ιδιωτικών δικτύων· το καθεστώς αυτό, αντιθέτως, δεν μπορεί να επεκταθεί στις συσκευές οι οποίες είναι κανονικές τερματικές συσκευές και των οποίων η μοναδική ιδιαιτερότητα συνίσταται στη δήλωση του κατασκευαστή ή του προμηθευτή ότι η συσκευή πρέπει να θεωρείται ως προοριζόμενη προς επανεξαγωγή σε τρίτη χώρα.

32. Από τις προηγούμενες παρατηρήσεις προκύπτει ότι, ακόμη και στο πλαίσιο της οδηγίας 91/263, συσκευές όπως εκείνες που αποτελούν αντικείμενο της διαδικασίας της κύριας δίκης δεν θα μπορούσαν να διατεθούν στο εμπόριο χωρίς προηγούμενη έγκριση (ή οποιαδήποτε άλλη ισότιμη διαδικασία πιστοποιήσεως που προβλέπει η οδηγία αυτή). Πράγματι, όπως έχω αναφέρει, στην προκειμένη περίπτωση το Δικαστήριο δεν καλείται να αποφανθεί ως προς τις συσκευές οι οποίες, λόγω αντικειμενικών χαρακτηριστικών τους, προορίζονται να χρησιμοποιηθούν στα ιδιωτικά δίκτυα, αλλά μόνον ως προς τις συσκευές οι οποίες, από

τεχνική και λειτουργική άποψη, προσφέρονται να συνδεθούν με τα δημόσια δίκτυα και οι οποίες, ωστόσο, θεωρούνται ως προοριζόμενες προς επανεξαγωγή. Η οδηγία προβλέπει ότι οι συσκευές αυτής της φύσεως δεν μπορούν να κυκλοφορούν εντός της Κοινότητας χωρίς να έχει πιστοποιηθεί προηγουμένως, μέσω της εγκρίσεως ή οποιασδήποτε άλλης ισότιμης διαδικασίας πιστοποιήσεως, η πιστότητα προς τις ουσιώδεις απαιτήσεις σχετικά με την ασφάλεια των προσώπων (χρηστών και εργαζομένων) και την εύρυθμη λειτουργία του δικτύου, απαιτήσεις καθοριζόμενες λεπτομερώς στο άρθρο 4 της οδηγίας. Αυτό ισχύει, κατά μείζονα λόγο, για τις συσκευές οι οποίες — κατά το μέτρο που χρησιμοποιούν φάσμα ραδιοσυχνοτήτων, όπως τα ασύρματα τηλέφωνα — θεωρούνται de jure ως προοριζόμενες να συνδεθούν με το δημόσιο δίκτυο και, κατά συνέπεια, υπόκεινται σε υποχρεωτική έγκριση.

33. Κατά συνέπεια, θεωρώ ότι δεν μπορεί να αντληθεί επιχείρημα από το σύστημα που θεσπίζεται με την οδηγία για να αποδειχθεί ότι η προγενέστερη εθνική νομοθεσία ήταν ασυμβίβαστη προς την αρχή της αναλογικότητας.

34. Με βάση τις αναπτυχθείσες ως τώρα σκέψεις, θεωρώ ότι η υποχρέωση εγκρίσεως των τερματικών που προορίζονται προς επανεξαγωγή δικαιολογείται πλήρως εφόσον είναι απαραίτητη για να διασφαλίζεται η τήρηση επιτακτικών απαιτήσεων οι οποίες συμβιβάζονται πλήρως προς τους σκοπούς της έννομης κοινοτικής τάξεως. Επομένως, τόσο η απαγόρευση εμπορίας των μη εγκεκριμένων τερματικών, που προβλέπεται με το διάταγμα 85/712, όσο και η παρεπόμενη υποχρέωση διαφημίσεως των τερματικών αυτών, που προβλέπεται με το άρθρο 8 του νόμου 89-1008, κατά το μέτρο που οι απαγορεύσεις αυτές εφαρμόζονται και στα επανεξαγόμενα τερματικά, δεν είναι ασυμβίβαστες προς το άρθρο 30 της Συνθήκης.

γ) *Επικουρικώς, αν θεωρηθεί ότι η επίδικη κανονιστική ρύθμιση συνιστά μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος απαγορευόμενο από το άρθρο 30 της Συνθήκης, θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι το άρθρο 30 εφαρμόζεται μόνο στις εισαγωγές αγαθών καταγωγής άλλων κρατών μελών και όχι τρίτων χωρών*

35. Συναφώς, αρκεί η υπόμνηση ότι, σύμφωνα με τη Συνθήκη [17] και τη νομολογία του Δικαστηρίου [18], επίκληση του άρθρου 30 μπορεί να γίνει μόνο υπέρ της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων «μεταξύ των κρατών μελών». Αντιθέτως, δεν μπορεί να γίνει επίκληση της διατάξεως αυτής αν το σχετικό εθνικό μέτρο εφαρμόζεται όχι στα προϊόντα που εισάγονται από άλλα κράτη μέλη, αλλά στα προϊόντα που εισάγονται απευθείας από τρίτες χώρες (ή στα εγχώρια προϊόντα).

Εκ τούτου έπεται ότι επιχειρηματίες οι οποίοι κατηγορούνται — όπως οι Rouffeteau και Badia — ότι διέθεταν στο εμπόριο τερματικά στερούμενα εγκρίσεως (και ότι τα διαφήμιζαν) δεν μπορούν να επικαλεστούν το άρθρο 30 της Συνθήκης για να εμποδίσουν την εφαρμογή ως προς αυτούς των επίδικων εθνικών κανόνων παρά μόνον αν πρόκειται για τερματικά εισαχθέντα από

17 — Άρθρο 9, παράγραφος 2.

18 — Βλ. απόφαση της 15ης Ιουνίου 1976, 96/75, EMI Records κατά CBS Schallplatten (Συλλογή τόμος 1976, σ. 369).

άλλο κράτος μέλος· αντιθέτως, οι εθνικοί κανόνες και οι προβλεπόμενες από αυτούς κυρώσεις εφαρμόζονται πλήρως αν οι εμπλεκόμενοι επιχειρηματίες διέθεσαν στο εμπόριο τερματικά εισαχθέντα απευθείας από τρίτη χώρα (ή, ενδεχομένως, τερματικά εγχώριας κατασκευής).

Εναπόκειται φυσικά στο εθνικό δικαστήριο να προσδιορίσει αν οι παραβάσεις που προσάπτονται στους κατηγορουμένους έχουν ως αντικείμενο την εμπορία τερματικών συσκευών (και τη διαφήμιση των τερματικών αυτών) που έχουν εισαχθεί από άλλα κράτη μέλη ή από τρίτες χώρες.

Συμπέρασμα

36. Υπό το φως των προηγούμενων σκέψεων, προτείνω στο Δικαστήριο να δώσει στο εθνικό δικαστήριο την εξής απάντηση:

«Η οδηγία 88/301/ΕΟΚ και το άρθρο 30 της Συνθήκης δεν αντιτίθενται στην εφαρμογή εθνικής νομοθεσίας, παρόμοιας με την περιλαμβανόμενη στο γαλλικό διάταγμα 85-712, καθώς και στον γαλλικό νόμο 89-1008, η οποία απαγορεύει τόσο την εμπορία μη εγκεκριμένων τερματικών συσκευών, όσο και τη διαφήμισή τους, χωρίς να προβλέπει παρέκκλιση από τις απαγορεύσεις αυτές στην περίπτωση κατά την οποία ο έμπορος προειδοποιεί σαφώς τον αγοραστή ότι οι συσκευές αυτές προορίζονται προς επανεξαγωγή και γι' αυτόν τον λόγο, επομένως, δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν ενόψει της συνδέσεώς τους με το εθνικό δίκτυο τηλεπικοινωνιών.»